

Rechtspraak Antwerpen Brussel Gent, 2024/17-18 - 1 november 2024

Gerechvaardigd belang: de sleutel tot onverenigbare verdere verwerking?

INTELLECTUELE RECHTEN EN GEGEVENSBESCHERMING

◇ Privacy en gegevensbescherming

Persoonlijke levenssfeer - Verwerking persoonsgegevens - Beslissing ten gronde - Verwerking persoonsgegevens - Principe van doelbinding - Verenigbare verdere verwerking - Rechtmatigheid - Gerechvaardigd belang - Transactiegegevens - Bouwen van datamodellen - Gepersonaliseerde kortingen

Noot

Gerechvaardigd belang: de sleutel tot onverenigbare verdere verwerking?

1. Op 15 maart 2024 heeft de geschillenkamer uitspraak gedaan omtrent de verwerking van transactiegegevens door een bank voor het bouwen van modellen om gepersonaliseerde kortingen voor producten en diensten van derden aan te bieden. De klager is van oordeel dat het bouwen van de modellen niet gebaseerd kan worden op het gerechvaardigd belang en dat bijgevolg toestemming gevraagd moet worden. De beslissing werpt een interessant licht op de verhouding tussen de verenigbaarheidstest in de context van het principe van doelbinding en de belangenafweging in de context van de grondslag gerechvaardigd belang.
2. Vooreerst stelt de geschillenkamer dat de verwerking van transactiegegevens van klanten voor het bouwen van datamodellen een verdere verwerking voor een nieuw doeleinde vormt. Bij het verzamelen van deze transactiegegevens, dus op het moment van het aangaan van de klantenrelatie, werden klanten namelijk niet geïnformeerd omtrent het bouwen van datamodellen. De persoonsgegevens werden initieel dus louter verzameld voor de uitvoering en registratie van betalingen.
3. De geschillenkamer gaat niet specifiek in op de draagwijdte van het begrip "verdere verwerking". Toch is het relevant om hier even bij stil te staan. De Artikel 29-werkgroep heeft een erg ruime visie op de notie "verdere verwerking". Het betreft elke verwerking na de initiële verzameling van persoonsgegevens. Strikt genomen, heeft dit tot gevolg dat elke verdere opslag en elk verder gebruik van gegevens na de initiële verzameling van gegevens een "verdere verwerking" zou betreffen. Terecht houdt de geschillenkamer, net zoals het Hof van Justitie [1], rekening met het doel van de initiële verzameling en dus niet enkel met de initiële verzameling zelf om te bepalen of er sprake is van een "verdere verwerking". De geschillenkamer spreekt zelfs expliciet van een verwerking voor een nieuw doeleinde.
4. Vervolgens gaat de geschillenkamer na of die "verdere verwerking", zijnde het bouwen van datamodellen voor het aanbieden van gepersonaliseerde kortingen voor diensten en producten van derde partijen, verenigbaar is met het oorspronkelijke doeleinde bestaande uit de uitvoering en registratie van betalingen. [2] Bij deze beoordeling moet rekening gehouden worden met de criteria opgenomen in artikel 6, 4. AVG en overweging (50) AVG.
5. De geschillenkamer overweegt dat een klant die zijn gegevens heeft toevertrouwd in het kader van zijn contractuele relatie met de bank waarop hij beroep doet voor de afwikkeling van zijn bankgegevens niet redelijkerwijs kan verwachten dat diezelfde gegevens aangewend zouden worden om datamodellen te trainen. Hierbij hield de geschillenkamer specifiek rekening met het feit dat de modellen louter gericht zijn op producten en diensten van derden die totaal geen verband houden met de activiteiten van de bank. Bijgevolg concludeerde de geschillenkamer dat er sprake was van een onverenigbare verdere verwerking.
6. Vervolgens gaat de geschillenkamer na of er een afzonderlijke rechtsgrond conform artikel 6, 1. AVG voorhanden is voor de onverenigbare verdere verwerking. Nochtans is een verdere verwerking die onverenigbaar is in principe verboden, behalve in geval van toestemming of een wettelijke verplichting. De geschillenkamer neemt dus een minder strenge visie aan die o.i. niet gerijmd kan worden met artikel 5, 1., b) *jo.* artikel 6, 4. AVG, de rechtspraak van het Hof van Justitie [3] en de eerste eigen beslissingspraktijk van de geschillenkamer [4]. [5] Dit is niet geheel verrassend, aangezien de geschillenkamer ondertussen reeds in tal van beslissingen oordeelde dat een onverenigbare verdere verwerking alsnog rechtmatig zou kunnen zijn indien een rechtsgrond op basis van artikel 6, 1. AVG voorhanden is, zoals bijvoorbeeld een doorslaggevend gerechvaardigd belang. [6] Dit gezegd zijnde, was de impact van deze visie in al deze voorgaande beslissingen evenwel beperkt, aangezien de analyse van het gerechvaardigd belang telkens vastliep bij de belangenafweging. De "echte" toegevoegde waarde van het opentrekken van alle rechtsgronden in artikel 6, 1. AVG voor onverenigbare verdere verwerkingen ontstaat inderdaad pas wanneer ondernemingen alsnog beroep kunnen doen op een doorslaggevend gerechvaardigd belang in overeenstemming met artikel 6, 1., f) AVG.
7. Ook in deze beslissing gaat de geschillenkamer na of de onverenigbare verdere verwerking alsnog gebaseerd kon worden op het gerechvaardigd belang in artikel 6, 1., f) AVG. Wat betreft de doeltoets verwijst de geschillenkamer naar het commercieel belang van de bank als gerechvaardigd belang. Wat betreft de noodzakelijkheidsvoorwaarde, stelde de geschillenkamer vast dat data-analyse van transactiegegevens voor het trainen van modellen noodzakelijk is voor het aanbieden van gepersonaliseerde kortingen via digitale toepassingen. Tot slot, wat betreft de afwegingstoets, is het cruciale element conform de rechtspraak van het Hof van Justitie "of de betrokkene op het tijdstip en in het kader van de verzameling van de persoonsgegevens redelijkerwijs mag verwachten dat verwerking met dat doel kan plaatsvinden".

In het kader van de afwegingstoets benadrukt de geschillenkamer dat de impact op de klager uiterst gering is en de verwerking tot een minimum is beperkt. Hierbij haalt de geschillenkamer aan dat de resulterende modellen enkel en alleen bestaan uit algoritmen die geen persoonsgegevens bevatten, er geen gevoelige gegevens verwerkt worden en dat enkel gegevens gebruikt mogen worden waarbij zoveel mogelijk identificatoren van betrokkenen zijn

verwijderd. Daarnaast stelt de geschillenkamer dat de bank voldaan heeft aan haar transparantieplichting, niet alleen door de privacyverklaring aan te passen, maar ook door klanten voorafgaand bijkomend te informeren over de lancering van het aanbod van gepersonaliseerde kortingen van derde partijen.

8. De geschillenkamer concludeert dat het binnen het normale verwachtingspatroon van de klant valt dat zijn transactiegegevens worden gebruikt om datamodellen te trainen (zie paragraaf 46). Dit is opmerkelijk. Diezelfde redelijke verwachtingen werden enkele paragrafen eerder ook reeds getest in de context van de verenigbaarheidstest. Daar oordeelde de geschillenkamer precies dat een klant die zijn gegevens heeft toevertrouwd in het kader van zijn contractuele relatie met de bank waarop hij beroep doet voor de afwikkeling van zijn bankgegevens niet redelijkerwijs kan verwachten dat diezelfde gegevens aangewend zouden worden om datamodellen te trainen (zie paragraaf 32). Indien de verenigbaarheidstest daarop is "misgelopen", zou je verwachten dat het gerechtvaardigd belang alsnog geen uitkomst biedt om met de verwerking te kunnen doorgaan.
9. Voor wat betreft het cruciale punt van de redelijke verwachtingen van de betrokkenen, rijst de vraag waar precies het onderscheid ligt tussen de verenigbaarheidstest onder artikel 5, 1., b) AVG en de belangenafweging in het kader van de gerechtvaardigd belang analyse onder artikel 6, 1., f) AVG. Moeten de redelijke verwachtingen van een betrokkene anders beoordeeld worden in de context van de verenigbaarheidstest dan bij de belangenafweging binnen de gerechtvaardigd belang analyse?

Op basis van deze zaak lijkt dat inderdaad het geval te zijn. De geschillenkamer geeft echter geen expliciete toelichting over hoe zij dit onderscheid precies ziet. Mogelijk speelt het tijdstip waarop rekening wordt gehouden met de redelijke verwachtingen hierbij een rol.

Bij de verenigbaarheidstest lijkt dit tijdstip het moment te zijn waarop de gegevens worden verzameld. Bij de belangenafweging lijkt dit eerder het moment te zijn waarop de verdere verwerking plaatsvindt. In deze specifieke zaak was de verdere verwerking op het moment van gegevensverzameling nog niet aan de klanten gecommuniceerd. Echter, bij de start van de verdere verwerking had de bank haar privacyverklaring aangepast en een gerichte communicatie naar haar klanten gestuurd.

Samenvattend, de interpretatie van de geschillenkamer, die het mogelijk maakt om het gerechtvaardigd belang als rechtsgrond te gebruiken voor een verdere verwerking die aanvankelijk onverenigbaar bleek, biedt nu echt toegevoegde waarde voor de praktijk. Deze zaak benadrukt opnieuw dat transparantie richting betrokkenen, bijvoorbeeld via een privacyverklaring, van essentieel belang is. Uit deze zaak kunnen we afleiden dat verwerkingen die bij de initiële verwerking nog niet voorzien waren, later toch kunnen worden geïnitieerd, en dit potentieel met het gebruik van het gerechtvaardigd belang als rechtsgrond.

Julie MANNEKENS

Advocaat Faros

---

1. HvJ 20 oktober 2022, nr. C-77/21, [ECLI:EU:C:2022:805](#), *Digi*, punt 34.

2. Art. 5, 1., b) AVG.

3. Zie bvb. HvJ 2 maart 2023, nr. C-268/21, [ECLI:EU:C:2023:145](#), *Norra Stockholm Bygg*.

4. GBA 25 november 2019, nr. 11/2019, *Klacht tegen een kandidaat voor gemeenteraadsverkiezingen wegens niet-naleving van het finaliteitsbeginsel in de context van het verzenden van verkiezingspropaganda*, 6-7, beschikbaar op de website van de GBA; GBA 1 september 2020, nr. 53/2020, *Klacht over het sturen van een e-mail met verkiezingspropaganda*, punten 17-19.

5. A. FOCQUET (ed.), S. DEPREZ en J. MANNEKENS, *Handboek Gegevensbescherming in de diepte & in de praktijk*, Leuven, Lea Uitgevers, 2024, punt 3.28.

6. Zie bvb. GBA 13 januari 2021, nr. 03/2021, *Verzending door school van een globale e-mail waarbij alle bestemmingen zichtbaar zijn*, punten 14-15, beschikbaar op de website van de GBA; GBA 29 januari 2021, nr. 07/2021, *Verstrekking van persoonlijke informatie aan derden zonder toestemming van de betrokkene*, punten 32-34, beschikbaar op de website van de GBA.